

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΙΛΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΠΛΗΡΩΝΩ ΟΣΟ ΠΕΤΑΩ»

Εισαγωγή

Με βάση το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων 2020- 2030 (ΠΥΣ 39/2020) και το Σχέδιο Δράσης της Ελλάδας – Οδικός Χάρτης Κυκλικής Οικονομίας 2021-2025, η μετάβαση προς την κυκλική οικονομία προϋποθέτει τη θέσπιση φιλόδοξων αλλά και ρεαλιστικών στόχων για τη διαχείριση αποβλήτων και ιδιαίτερα σε σχέση με την ανάκτηση και την ανακύκλωση υλικών.

Σύμφωνα με το νόμο 4819/2021 για την ανακύκλωση, οι Δήμοι υποχρεούνται στα ακόλουθα:

- **Αλλαγή τρόπου τιμολόγησης αστικών αποβλήτων**
Εφαρμογή του συστήματος “Πληρώνω όσο Πετάω”
- **Αλλαγή τρόπου αποκομιδής λόγω υποχρεωτικής χωριστής συλλογής σε πολλαπλά ρεύματα**
 - 1) Έως 31.12.2022 χωριστή συλλογή των βιοαποβλήτων όπου υπάρχει αποδέκτης ΜΕΒΑ
 - 2) Από την 1.9.2022, έναρξη στα σχολεία της υποχρεωτικής χωριστής συλλογής χαρτιού, γυαλιού, πλαστικών, μετάλλων, μπαταριών και αποβλήτων τροφίμων με αρμοδιότητα των Δήμων.
 - 3) Οι Δήμοι, όπως και όλοι οι Φορείς της Γενικής Κυβέρνησης, υποχρεούνται να οργανώνουν τη χωριστή συλλογή των αποβλήτων συσκευασίας σε διακριτά ρεύματα Α) εντός των κτιρίων τους ή άλλων χώρων και εγκαταστάσεων για τα οποία φέρουν την ευθύνη λειτουργίας.
Β) σε δημοτικές εγκαταστάσεις συνάθροισης κοινού όπως αθλητικές εγκαταστάσεις, παιδικές χαρές, βρεφονηπιακούς σταθμούς, άλλες δημοτικές εγκαταστάσεις

Η υλοποίηση ενός συστήματος «ΠΛΗΡΩΝΩ ΟΣΟ ΠΕΤΑΩ» (ΠΟΠ), πρέπει να γίνει με προσεκτικό σχεδιασμό, προκειμένου να μην οδηγήσει σε αύξηση του κόστους συλλογής και μεταφοράς και σε μη αναλογική χρέωση των υπόχρεων (νοικοκυριά /επιχειρήσεις) , η οποία θα υπονομεύσει τη βιωσιμότητα του συστήματος.

Για να αποφευχθεί αυτό το ενδεχόμενο, είναι απαραίτητη η δοκιμαστική εφαρμογή εναλλακτικών συστημάτων σε πιλοτική κλίμακα, ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα για τη σταδιακή ανάπτυξη τέτοιων συστημάτων.

Προβλεπόμενα στο θεσμικό πλαίσιο

Σήμερα, σύμφωνα με το άρθρο 1 του ν. 25/1975 (Α' 74)¹ το ενιαίο ανταποδοτικό τέλος καθαριότητας και φωτισμού που εισπράττεται από τους Δήμους επιβάλλεται σε κάθε ακίνητο που βρίσκεται εντός της διοικητικής περιφέρειας των δήμων και προορίζεται αποκλειστικά για την κάλυψη των πάσης φύσεως δαπανών που αφορούν την παροχή των υπηρεσιών της αποκομιδής και διαχείρισης των απορριμμάτων, του ηλεκτροφωτισμού των οδών, των πλατειών και του συνόλου των κοινοχρήστων χώρων, καθώς και κάθε άλλης, παγίως παρεχόμενης από τους δήμους, υπηρεσίας, που σχετίζεται ή είναι συναφής με αυτές.

Το ενιαίο ανταποδοτικό τέλος καθαριότητας και φωτισμού **υπολογίζεται επί της επιφάνειας του εκάστοτε ακινήτου** και προκύπτει από τον **πολλαπλασιασμό των τετραγωνικών μέτρων αυτής επί του συντελεστή** του ενιαίου ανταποδοτικού τέλους, ο οποίος ορίζεται, ανά κατηγορία χρήσεως των ακινήτων, με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, η οποία παρέχει ακριβή, επίκαιρη και πλήρη αιτιολογία του καθορισμού των συντελεστών του τέλους στο προσήκον ύψος.

Συνεπώς, με την εφαρμογή του σημερινού συστήματος, τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις σε έναν Δήμο, δεν διαθέτουν κάποιο κίνητρο για τη μείωση των παραγόμενων αποβλήτων τους ή την αύξηση της χωριστής συλλογής διακριτών ρευμάτων, ακόμα και στις περιπτώσεις όπου υπάρχουν επαρκή δίκτυα χωριστής συλλογής. Κατά συνέπεια, η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των πολιτών αποτελούν τα μοναδικά εργαλεία των Δήμων για να βελτιώσουν την υφιστάμενη κατάσταση διαχείρισης των αποβλήτων τους.

¹ Έχει τροποποιηθεί από το άρθρο 185 του Κλεισθένη Ι

Με το άρθρο 37 του ν. 4819/2021 (ΦΕΚ Α'129/2021) θεσπίστηκε σύστημα χρέωσης των ανταποδοτικών τελών «**πληρώνω όσο πετάω**», βάσει του οποίου προστίθεται μία νέα επιλογή για τον υπολογισμό του ενιαίου ανταποδοτικού τέλους καθαριότητας και φωτισμού του άρθρου 1 του ν. 25/1975 (Α' 74).

Με το σύστημα αυτό, το ανταποδοτικό τέλος του άρθρου 1 του ν. 25/1975 (Α' 74/1975) μπορεί να προσδιορίζεται ανάλογα με την ποσότητα των παραγόμενων αποβλήτων και ο υπολογισμός του να γίνεται στη βάση της παραγωγής αποβλήτων ανά νοικοκυριό ή κτιριακό συγκρότημα, επαγγελματική δραστηριότητα, πολεοδομική ή δημοτική ενότητα, υπό την προϋπόθεση ότι ο οικείος ΟΤΑ α' βαθμού διαθέτει σύστημα μέτρησης των παραγόμενων αποβλήτων ή για κάποιο από τα ρεύματα των παραγόμενων αποβλήτων.

Προς τον σκοπό αυτόν, με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου του Ο.Τ.Α. α' βαθμού, επιλέγεται η εφαρμογή του συστήματος ΠΟΠ και καθορίζονται, πέραν των συντελεστών του άρθρου 1 του ν. 25/1975 τα εξής:

- α) τα ρεύματα των αποβλήτων για τα οποία εφαρμόζεται το σύστημα ΠΟΠ,
- β) ο καθορισμός των υποχρέων προς απόδοση του τέλους,
- γ) οι μονάδες μέτρησης (βάρος ή όγκος) και η αντίστοιχη τιμή μονάδος, η οποία μπορεί να διαφοροποιείται ανά κατηγορίες αποβλήτων,
- δ) η αναλογία των ανταποδοτικών τελών που υπολογίζονται κατά το άρθρο 1 σε σχέση με αυτά που εντάσσονται στο ΠΟΠ,
- ε) οι τρόποι υπολογισμού, είσπραξης ή επιστροφής του μέρους του τέλους που υπολογίζεται βάσει των παραγόμενων αποβλήτων και
- στ) κάθε θέμα σχετικό με την εφαρμογή του συστήματος ΠΟΠ.

Το ίδιο άρθρο θέτει πλέον στους Δήμους την υποχρέωση από 1.1.2023 να εφαρμόσουν σύστημα ΠΟΠ, **καθολικά ή μερικά** (αναλόγως πληθυσμού) ως εξής:

Από την 1η Ιανουαρίου 2023 οι Δήμοι με πληθυσμό άνω των είκοσι χιλιάδων (20.000) κατοίκων, υπό την προϋπόθεση ότι βρίσκεται σε λειτουργία ΜΕΒΑ ή ιδιωτική ΜΕΒΑ που εξυπηρετεί τον οικείο Δήμο, υποχρεούνται να εφαρμόσουν το σύστημα ΠΟΠ για τα χωριστά συλλεγόμενα βιολογικά απόβλητα που παράγονται από τους φορείς της παρ. 2 του άρθρου 50 (φορείς των επιχειρήσεων μαζικής εστίασης ανεξαρτήτως δυναμικότητας). Για την εφαρμογή του εν λόγω συστήματος, οι Δήμοι: α) υποχρεούνται να διαθέτουν σύστημα μέτρησης των παραγόμενων βιολογικών αποβλήτων από τους εν λόγω φορείς της παρ. 2 του άρθρου 50 και β) καθορίζουν, με την απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου, τα προβλεπόμενα στις περ. γ', δ', ε' και στ' της παρ. 1.

Από την 1η Ιανουαρίου 2023 οι Δήμοι με πληθυσμό άνω των δέκα χιλιάδων (10.000) κατοίκων, υποχρεούνται να εφαρμόσουν το σύστημα ΠΟΠ για τα αστικά απόβλητα που παράγονται από τα κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα άνω των εκατό (100) κλινών της περ. α' της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 4276/2014 (Α' 155), καθώς και από τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις που λειτουργούν εντός των ορίων της αρμοδιότητάς τους, οι φορείς λειτουργίας των οποίων καθίστανται υπόχρεοι για την απόδοση του τέλους, σύμφωνα με την παρ. 1. Στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις συμπεριλαμβάνονται και οι πτηνοκτηνοτροφικές εγκαταστάσεις. Για την εφαρμογή του εν λόγω συστήματος, οι Δήμοι: α) υποχρεούνται να διαθέτουν σύστημα μέτρησης των παραγόμενων βιολογικών αποβλήτων από τους εν λόγω φορείς της παρ. 2 του άρθρου 50 και β) καθορίζουν, με την απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου, τα προβλεπόμενα στις περ. γ', δ', ε' και στ' της παρ. 1.

Από την 1η Ιανουαρίου 2023 οι Δήμοι με πληθυσμό άνω των εκατό χιλιάδων (100.000) κατοίκων υποχρεούνται να εφαρμόσουν το σύστημα ΠΟΠ καθολικά.

Από την 1η Ιανουαρίου 2028 οι Δήμοι με πληθυσμό άνω των είκοσι χιλιάδων (20.000) κατοίκων υποχρεούνται να εφαρμόσουν το σύστημα ΠΟΠ καθολικά.

Ενδεικτικοί εναλλακτικοί τρόποι εφαρμογής «Πληρώνω όσο Πετάω» - παραδείγματα από ΚΜ της ΕΕ

Εφαρμογή με κάδους ανά κτίριο

Με το σύστημα αυτό, που λειτουργεί στη Γερμανία και στην Αυστρία, κάθε κτίριο, κατοικία, πολυκατοικία ή μονοκατοικία, διαθέτει τρεις κάδους αποκλειστικής χρήσης και χρεώνεται από τον Δήμο ανάλογα με το μέγεθος του κάδου και τη συχνότητα αποκομιδής που θα επιλεγεί.

Οι τρεις κάδοι αντιστοιχούν στα εξής ρεύματα:

- Σύμμεικτα
- Χαρτί
- Βιοαπόβλητα

Στις οικιακούς χρήστες γίνεται χρέωση μόνο των κάδων των συμμεικτων, ενώ στις επιχειρήσεις γίνεται χρέωση όλων των κάδων. Τα υπόλοιπα ρεύματα συλλέγονται σε γωνιές ανακύκλωσης (συστοιχίες κάδων).

Ενδεικτικά μία κατοικία στην Αυστρία ή τη Γερμανία με κάδο 240lt για τα σύμμεικτα και αποκομιδή μία φορά την εβδομάδα, θα πλήρωνε στον Δήμο 500€ το έτος.

Εφαρμογή με προπληρωμένες σακούλες ανά κτίριο

Με το σύστημα αυτό, που λειτουργεί στις Βρυξέλλες, η συλλογή και η χρέωση των αποβλήτων γίνεται με προπληρωμένες σακούλες. Οι σακούλες διατίθενται στα supermarkets και σε άλλα καταστήματα.

Ενδεικτικά, τα συλλεγόμενα ρεύματα στις Βρυξέλλες είναι τα εξής:

- Πλαστικό, μέταλλα και τετραπάκ - PMD (μπλε σακούλα)
- Σύμμεικτα (ασπρη σακούλα) – 60lt /2,5€
- Πράσινα (πράσινη σακούλα)
- Χαρτί (κίτρινη σακούλα)
- Βιοαπόβλητα (πορτοκαλί σακούλα) – 30lt/1,25€

Σε κτίρια με διαμερίσματα δίνονται κάδοι για τα σύμμεικτα ή το χαρτί / PMD με πληρωμή και δεν απαιτούνται προπληρωμένες σακούλες. Για τα βιοαπόβλητα δίνεται επιπλέον δωρεάν μικρός κάδος για να τοποθετείται μέσα η σακούλα και να βγαίνει κάθε φορά.

Ενδεικτικά μία κατοικία στις Βρυξέλλες που κάνει χρήση τέσσερις σακούλες συμμεικτων την εβδομάδα (60lt x 4 = 240lt) θα πλήρωνε 520€ το έτος.

Εφαρμογή σε κεντρικό κάδο με κλείδωμα

Με το σύστημα αυτό, κάθε νοικοκυριό διαθέτει μία προπληρωμένη κάρτα με την οποία ξεκλειδώνει τους κάδους συλλογής των απορριμμάτων. Η υποδοχή απόρριψης των απορριμμάτων είναι συγκεκριμένου όγκου και κάθε κάρτα αντιστοιχεί σε συγκεκριμένα ανοίγματα / αδειάσματα. Με τον τρόπο αυτό, ο κάθε χρήστης χρεώνεται βάσει των συνολικών ποσοτήτων που θα απορρίψει στον κάδο.

Ενδεικτικές κατηγορίες υπόχρεων εφαρμογής του συστήματος «Πληρώνω όσο Πετάω»

Το σύστημα 'Πληρώνω όσο Πετάω' μπορεί να εφαρμοστεί σε μία ή περισσότερες από τις παρακάτω ενδεικτικές κατηγορίες υπόχρεων εφαρμογής:

Κατοικίες

Η εφαρμογή του Πληρώνω όσο Πετάω στα νοικοκυριά, ανά πολυκατοικία (διαχειριστής), ανά μονοκατοικία (1 χρήστης) ή σε γειτονιά (πολλαπλοί χρήστες)

Επιχειρήσεις

Θα αφορά επιχειρήσεις που έχουν δικό τους κτίριο και είναι μεγάλοι παραγωγοί που χρησιμοποιούν το δημοτικό δίκτυο αποκομιδής και χρεώνονται έλη. Ενδεικτικά: επιχειρήσεις μαζικής εστίασης, υπεραγορές τροφίμων, ξενοδοχεία, βιομηχανίες, νοσοκομεία, εμπορικά κέντρα, εταιρείες γραφείων κλπ.